

A „KELET” előfizetési díja:

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva	
Egész évre	10 fr.
Félévre	5 „
Negyedévre	4 „
Egy hóra helyben	1 fr. 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.	

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállítás:

Főtér 4-ik sz. hová a lap szállítani részét illet. közlemények czimzendők.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

AZ ÉRTÉKESB CÍKKEK DÍJAZTATNAK.
Kéziratok nem adnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Kolozsvár, 1879. jan. 8.

(9) A munka-felosztás általánosan elősmert uralma idején kóros állapotnak kell neveznünk azt, a midőn az állam polgárai a szakszerű munkálkodás helyett tulnyomólag az általános kérdésekkel foglalkoznak s igazítják egyik a másik dolgát — hogy a végén senki a magáét ne végezze, hanem az örökös belekontárkodás révén semmi igazán s az illetékes munkás által elvégezve ne legyen.

Senki nem tagadhatja, hogy hazánk nagy mértékben közeledik a kóros állapot felé s nem csak a törvényhatóságok vállalkoznak az országgyűlések teendőinek végzésére, hanem a közigyűző is a külügyminiszter, az alispán a törvénybíró, a tanár a vasút-igazgató s a vegyeskereskedő a haut-financier szerepére, nő, hogy az ügyvédből minden kitelik: az magától érthető . . .

Hiában, unalmas egy dolog is az, hogy az ember mindig csak a maga tanult mesterségét folytaassa s valamint örökölt nemzeti természetünkhöz tartozónak látszik, hogy a magyar csizmadia nyár idején istentől csizmát ne csináljon, hanem mindenesetre a kukoricza-kapálás és a szőlő-levelezés némes iparában foglalatossodjék: a magyar bonorator sem érezné magát jól, ha a hivatalnokkal s földbirtokossal pipát nem cserélne s a magas politika vessző-paripájára fölülve egy-egy kis versenyfutást nem rendezne, itélvő eleveket és holtakat, mindenesetre maga maradván a nyertes — ha ugyan hasra nem esik.

S e tekintetben magokat, államunk vezér-férfiit sem igen menthetjük föl a vad alól — az utóbbi időkben majdnem kivétel nélkül annyira elfoglalván magukat a világ sorsának s a nemzetközi politikának intézésével, hogy ezekre a mi kicsinyes, mindennapi, közönséges ügyeinknek contemplantására majdnem semmi idejük sem maradt. Közigazgatásunk helyett Törökország integritása; közlekedésünk helyett Sándor császár birodalmának jövője; gazdaságunk helyett Bismarck tervei s iparunk helyett Beaconsfield világnézetére fölött foly a discussio, mert: praeter minima non curat — nálunk pedig mindenki legalább is praeter.

Annál nagyobb elégtétellel tekinthetjük, tehát, ha elvélre akad egy vezérfejfünk között, a ki a divat-kórságos nagyhatnáság felfújti hólyagjának zörgetése helyett azt a lát-szólag jelentéktelen, de annál értékesebb földadatot tünt ki magának, hogy szorosán saját munkáját végezze, szakja mellett maradjon s azt intézze épen, a mire vállalkozott.

Báró Kemény Gábornak, az új földmivéleési, ipr- és kereskedelemügyi miniszternek

székfoglaló köriratára czélunk itt, mert, bár régebbi minisztereink is kötelességüknek tarták, annak idején, a törvényhatóságokat értesíteni hivatalukba léptükről, de ezek az értesítések is inkább csak az udvariaskodás, mintsem a program-adás tényei valának, míg b. Kemény, lapunk által is egész terjedelmében közölt, körirata jelentőség és tartalmasság tekintetében egy egész fölvel magasodik ki enemi előzői fölött.

Jól esik e köriratban olvasnunk a miniszter munkakörének egész az aprólékoságig menő felsorolását s az egyes ágakra vonatkozó nem csak elméleti, hanem gyakorlati újmutatásait is — sőt, bár elég gyöngöden, a bírálatot is, melylyel a megelőző kormányoknak s illetőleg a nemzetnek ide vonatkozó eddigi magatartását és eljárását veszi bonczás alá, hogy megjelölhesse az irányt, melyben közgazdasági viszonyainkat előnyösebben rendezhesük.

Vérteskedőnek nem mondhatjuk e programot — sőt épen előnyére válik, hogy teljes tudatában van nem csak a feladatoknak, melyek megoldására várnak, hanem az erőnek is, melyek rendelkezésre állanak — s épen ezért bizhatunk az új miniszter jövőendő működéséhez, hogy erőnk e helyes mérlegelése nyomán valóban is eredményre juttat ez oly nagy fontosságú ressortban annyit, a mennyi ez idő szerint s az adott viszonyok közt érvényre juttatható.

De ehöz természetesen nemcsak a törvényhatóságok, hanem az egész nemzet értelmes, kitartó és odaadó közreműködésére van szükség, mert bár, mint a körirat magát kifejezi, a siker istennél van, de csak, ha mindenki legutolsó pontig megteszi kötelességét s az a sok gyakorlati momentum, a melyet a miniszter a közönség teréről főlemli, tulnyomó részben éppen az egyesek szorgos munkálkodását követeli, az állam, mint ilyen, ezekben legfőképpen mint segéd, de nem mint munkavégző szerepelhetvén.

Igaz, mit így a miniszter a nemzetől követel, terhes, sokkal terhesebb, mint a divatos fráziskodás, kontár bírálgatás és örökös vádaskodás. De a terhes munka gyümölcse is sokkal izesebb és hasznosabb: egy nemzet jólétének gyarapítása, jövőjének biztosítása, mert mind hiában lesznek nekünk világra szóló politikusaink, kik Európa sorsát bölcsen elintéznék másoknál, ha nem lesz közgazdaságilag erős nemzet, mely megállhassa, helyét a vész idején — s nem is oly soká . . .

Az osztrák-magyar bank új zálogleveleink első példányai, mint a „N. Fr. Presse” írja, Bécsben tegnap jöttek forgalomba. Ez új zá-

loglevelek, melyek éppen úgy, mint a Nemzeti banké, 100, 1000 és 5000 o. é. forintot összegre szólnak, 1879. január 1-szől kiállítva és szemben a korábbiakkal ismert puritán egyszerűségével, csinosan néznek ki. — Az új záloglevelek szövege az alapszabályszerű határozatokhoz van idomítva s következőleg szól: Záloglevél 1000 o. ért. frtról, mely 5%-kal félvényként minden év jan. 1. és jul. 1-én, az esedékessé lett szelvény átadásakor kamatozik s ezen záloglevél kisorsolásának napja után, de legkésőbb 32. év leletével a föltutatónak kifizetetik. Az osztrák-magyar bank a társaság alapszabályainak 6-ik pontja (a jelzálog-hitel osztály alapszabályainak 58-ik §.) értelmében szavatosa ezen záloglevél tőkéjének pontos kamatozásait és kifizetéséit. Bécs, 1879. január 1-én. Osztrák-magyar bank.” A czéget, mely mellett a bank pecsétje van, Moser kormányzó, Wodianer főtanácsos és Leonhard föltitkár jegyezték. A czéjegyzés után Niebauer Antal lovag és dr. Köffinger Frigyes magyar kormánybiztos aláírásukkal erősítik, hogy a záloglevél kellően biztosított, s a bank hivatalos könyvébe bevezetett követelések alapján van kiállítva. A záloglevél második oldalán német és magyar nyelven találhatók a kisorsolható záloglevelek kibocátását illető határozatok. Minden záloglevélhez szelvény is van mellékelve 64 félves, évenként január 1-én és július 1-én fizetendő szelvényvel, melyek utolsója 1910. jul. 1-én esedékes.

Tisza Kálmán miniszterelnök és gr. Szapáry Gyula pénzügyminiszter. Tarkovits és László miniszteri tanácsosok, valamint Kupez miniszteri titkár kíséretében, továbbá a megbetegedett Péczy Tamás közlekedési miniszter helyett Ribáry Sándor miniszteri tanácsos tegnapelőtt d. u. Bécsbe érkeztek, s a Rothschild csoport képviselőivel értekeztek s már most biztosnak tekinthető, hogy az egész 150 millióra tervezett új hitelművelet a II. kibocátású kincstári utalványok és az 1879-ki összes szükséglet fedezésére a legrövidebb idő alatt s aránylag kedvező feltételek mellett létesülni fog.

A hitelintézet-Rothschild-csoport az osztrák pénzügyminiszternek a reutera vonatkozó ajánlatihirdetményre azt a választ adta, hogy semminemű ajánlatot nem tehet, és hogy az osztrák reutera ez időszériát nem relectál.

Január 6-án Pretis pénzügyminiszter megkötötte a 30 millió papírradékra a szerződést a földhitelintézet csoportjával.

Néhány szó

a Szamosvölgyi-vasút érdekében.

(Kolozsvár város memorandumja)

(Folytatás.)

Mindenek felett azon kérdést vetették fel magunkban, hogy tulajdonképen

reconnaitre que le vaillant traducteur comprend parfaitement bien son auteur et que sa version est en général assez fidèle; toutefois il y a par ci par là des nuances délicates qui, faute d'un travail plus soigneux, lui échappent et que sa traduction, telle qu'elle est maintenant, n'a pas su rendre. Si notre jugement avait quelque poids nous oserions lui conseiller de revenir sur son oeuvre et de s'efforcer de reproduire ces petites nuances, à peine saisissables, de la pensée de Heine, car le plus souvent c'est justement par elles qu'une oeuvre d'art se rehausse et qu'elle acquiert ce charme mystérieux qui constitue la beauté et qu'il ne saurait point définir. Notre jugement paraîtra peut-être [quelque peu rigoureux, mais l'estime bien méritée que nous avons pour le traducteur nous fait souhaiter qu'il continue ses entreprises sans jamais se fatiguer de son travail et sans compter les jours; elle nous fait espérer qu'il pourra de la sorte s'acquitter parfaitement bien de sa tâche et donner enfin à l'Italie une traduction de Heine, qui puisse mériter de rester la dernière.”

Nem puha, de igazságos kritika ez, mely éppen azért nagy becsületre válik, úgy a kritikusnak, mint a kritizálónak. (A Cassonet különösen jellemző helyeket magam szedtettem cursiv betűkkel.)

Talán mégis kötelességem, még egyet-mást hozzá tenni a Cannizzaro há photographiájához. Figyelmetlenül mindenekelőtt Cannizzaro bifejező mondatára, szükséges a bővebben kiemelni azt, a mi különben csak a legegyszerűbb mathematicai axiómák egyikének igazsága, hogy t. i. a mi Cassone mint Heinefordító, ugyanaz lehet ő, csak mint Petőfi fordító is. Mert nemetül úgy ért, mint magyarul. Mindet pedig tanulta ő „rosz gram-

miért terveztek e vasút Apahidáról és miért nem Kolozsvártól kiindulva? a csekély hossz különbségére eső építési költség megtakarításán kívül számba vehető okot nem találhatunk erre, de említett egy ok is, csak relativ természetű, mert éppen, mint alább kimutatjuk, ezen csekély többlet befektetése biztosítaná a vállalat nagyobb jövedelmezőségét; vagy talán ellenezhetné a kolozsvári csatlakozást maga az állam (az államvasút) vagy Deés és a Szamos vidékre? az utazó és szállító közönség? vagy végre a leendő részvényesek érdeke szenvedne csorbát ez által? lássuk egyenként:

Az állam segélye nélkül ezen vonal ki nem építhető. Ezt elismerte a 45-ös bizottság october 20-án Deésen tartott értekezlete, midőn a 720,000 frttal felvett építési költség fele részét az államtól nyevendő kölcsönnel vélte fedezendőnek és pedig úgy, hogy az állam vegyen át az összegnek megfelelő részvényeket; ha ez keresztül vihető, akkor az állam hitelező vagy részvényes lenne, és mint olyannak nem feketik már érdekében a társulattól az apahida-kolozsvári vonalrész elvonni csak azért, mert ez előnyöket nyújtana a társulatnak, hanem ellenkezőleg befektetett tőkéjének minél nagyobb jövedelmezőségére, esetleg kölcsön adott pénzének minél nagyobb biztosítására, de főképp arra fog törekedni, hogy azt, kinek kölcsönt adott, mindig fizetéképes állapotban tartsa fenn. Ezekre nézve legnagyobb biztosíték az apahida-kolozsvári rész. Ez lenne a vasút legjövendőbb része, és nélkül a vállalat jövedelmezősége a szokásos kamatlábon alól ingadozásoknak könnyebben lenne kitéve, és azon helyzetbe jutna, hogy elváltat kölcsönteljeségének teljesíthetése czéljából új kölcsönhez kell folyamodnia.

Az állam tehát saját érdeke kockázatása nélkül engedélyezhetné a kolozsvári csatlakozást s azon kívül a deés-brassói iránybani forgalomnál ezen engedményért nem megvetendő kárpótlást nyerne, de szerény véleményünk szerint — az állam a kolozsvári csatlakozás javára fogja váltani azon különben is nagy jövedelem szaporítást, mely keleti vonalánál fogva mutatkoznia az által, ha a szamosvölgyi-vasút mentén termelt nyers czikkek, melyek eddig szállító képesek nem voltak, azon fogának gördülni és melyekből hozzávetőleges számításaink szerint legalább is 80,000 frt bruttó jövedelemmel szaporodnék a keleti vonal eddigi évi bevétele. Lehetne még tán felhozni, hogy a keleti-vasút engedély

matikából”, (a mint maga írja levélben.) Adja tehát a sors, hogy befejezhesse nagy Petőfiét is, melyen már szinte egy lustrum óta dolgozik. Mostoha körülményei, úgy látszik, fájdalom, nem engedték meg eddig, hogy a „Tündérszám” fordításán kívül, nagyobb publicitással fellépessen. Egyes jeles lyrai darabok folyóiratokban jelentek meg. Az említett egyetlen önállóan és directe közölt fordítást csinos füzetben saját költségére nyomatta, ily czim alatt: „Petőfi Sándor Sogno Incantato. Versione di Giuseppe Cassone.” (Assisi. Succursale allo Stab. Sgariglia. 1874.) Ez a mű nem áll többé rendelkezésünkre, mert midőn akkor egy vagy más hazai író röviden figyelmeztetem erre a publicitásra, sőt még C. ajánlatával ellátott privátindíjnyomat is feldőlt, csak hogy némi megfálaljam C. fáradságát és költségét, csak annyit érhettem el, hogy Cassone nevét roppantul elferdítve közölték némely hazai lapok, ujdságok piczi keretében. Akkor t. i. Petőfi nagyságáról még igen kevés újságíró, sőt kevés más litteratus és doctus homo volt meggyőződve: nem is volt még divatban Petőfi! Most már a Petőfi-cultus kifizeti magát. Van Petőfi-társulat is. Különben talán nem vehető rosz néven az olaszszal szemben való mély hallgatás, mert a fővárosban alig van szerkesztő, ki Magyarország nyelvét mind rendre értené, egytől az utolsóig. És Magyarország nyelvét köze tartozik a szép olasz is. De legalább az „Aquila Latina” (ha jól vagyok értesítve), Assisiben megjelenő napilap 1875. febr. 23. számában megjelent egy rövid ismertetésből közölhetem, egyéb mutatóvány hiában, a következőket: a mű kezdetével együtt: „Immagine delle avventure ond'è afflito da parecchi anni l'egregio nostro Cassone, e la bella poesia del Petofi (sic!) che egli ha tradotta in bellissimi scioliti, i quali

okmánya szerint más társulat parallel vasutat nem építhet?

Nem emlékeztünk az engedély okmánya ezen pontjára, de ha úgy van, úgy ezen megszorításnak csak addig volt értelme, míg a keleti-vasút magán társulat volt; azonban az államé lévén jelenleg, már nem létezik egy harmadik közeg, ki kétségbe vonhatná az állam jogát, ezen megszorítással egyszerűen nem élni, ha különben e csatlakozást engedélyezendőnek tartja. Midőn kitűnik, hogy az államra bizonyos előnyök származnak, nem szabad az államot azon kapzshoz hasonlítani, ki ha újjat nyújtának neki, az egész kéz után kapkod.

Vége, hogy minden kétséget e tekintetben kizárjunk, ne építtessék apahidai állomás az új vasúton, a mi minden esetre kevesebb hátrány, mint Kolozsvár elkerülése, és lesz „választat-kolozsvári” nem pedig parallel „apahida-kolozsvári” vonal.

Apahida az egy meglevő állomással megelégedhetik.

Vannak azonban az említett pénzügyi motívumokon kívül még fontos culturalis tényezők, melyek még áldozatok árán is Kolozsvár emelése érdekében tekintetbe veendőek. Az állam adott Kolozsvárnak egyetemet, gazdasági académiát, itt a legfelsőbb pártfogásban részesülő nemzeti színház, muzeum, Kolozsvár Erdély egyik legelső katonai, törvénykezési, egyházi, kereskedelmi és iparos központja, Kolozsvár vasuti állomása, már most is az összes erdélyi állomások között a legnagyobb forgalommal bír (helyi vasuti forgalma több mint 1 millió mázsa), de még a m. kir. állam-vasutak összes vonalait tekintve, összevetve minden tényezőt, mely egy állomás megítélésénél kérdőbe jöhet, rang szerint Budapest után az első állomás.

Itt székeli kereskedelmi kamara, várnihatal, bányák, posta-, távírda, jószágigazgatóság, 9 gyár-, 40 különböző tan- és nevelőintézet, 5 pénzintézet (5 millió forint rendelkezési tőkével), nemsokára előre láthatólag az osztrák-magyar bank egy fiókja fog itt letelepedni, és Kolozsvár fejlődési képessége feljogosít bennünket azon feltevésre, hogy egykor az ország második kereskedelmi academiája és műegyeteme is itt fog felláttatni.

Nem lehet tehát képzelnünk, hogy az állam az apahidai csatlakozásnak adhatná az elsőseget.

Fentebb említett okok miatt nem-e igyekeznie kellene Erdély minden polgárának minden alkalmát megragadni Kolozs-

si fanno leggere di un sol fiato con assai diletto e piacere. Na rechiamo per saggio il seguente tratto:

Sventurato nocchier, su le comosse Onde spumose io navigo, Trabala Orridamente il fragile mio legno, Pari a una culla, che in furia dimena Adirata nutrice, O tu, crudele, Improba sorte, tu se' l'adirata Nutrice mia: la navicella balzi. Oua e la furiosamente, e tu le movi Flutti oncosi incoatra, i concitati Moli del cuore.

Al valente traduttore auguriamo sorte più lieta, mentre con lui ci rallegriamo del ben fornito lavoro.”

Cassone az eredeti mértékét tehát megtartotta, de — még se tartotta meg; a mennyiben t. i. az egészen megfelelő 11 tagu jambusi verssort, legalább epikusabb szellemben; nem szedte oktavákba, s nem is látta el rímekkel. Tudvalevő dolog, hogy ezek a „versi scioliti”: az olasz conventionalis fordítás vers. Egyébiránt a helybeli „Magy. Polgár” cz. napi lapban (1875. jan. 15. sz.) megismertettém már, igen röviden, mindjárt megjelenése után, ezt a Cassone-féle művecskét, a mit e helyen csak azért említek fel, hogy annak a czikkcskének egy töredékét, mivel igen sok más lapban ment át (a mint ez szokásuk a tövédeknek, de fájdalom sokkal ritkábban az igazságoknak), kijavítsak utólagosan; „Tudtommal ez a legelső önálló mű volna, mely Petőfiről olasz nyelven létez.” ezt a conjunctivus-t itam akkor; a budapesti lapok, szokásuk szerint, természetesen azonnal siettek indicativusba áttélni; az én jámbor conjunctivusomat. Pedig Petőfiről nem csak egy olasz önálló publicitát létez, mely a Cassone-ét jóval megelőzte. (Más alkalommal ezekről is többet.)

(Folyt. köv.)

A „KELET” TÁRCZÁJA.

A siciliani Petőfi-iskola.

De Spuches di Galati herceg Ő Eenségének a palermoi k. tud. akademia elnökének ajánlva, (Petőfi születési napjának 56. évfordulóján.)

(Folytatás.)

A mit különben tudok Cassone életéről, többnyire csak olyan részlet, mely nem tartozik a nagy publicum elé. Egészen beható jellemzést pedig, kivált mint fordítót, ugyezólván fölösleges volna megkísérteni, mert azt már két évvel ezelőtt megírtam, igen tömöten ugyan, de legalábbiban, Tommaso Cannizzaro közös barátunk, t. i. Cassone második Heine fordításáról*) publicált egy rövid kritikában. Midőn nagyobb részét különben is egészen elrejtett helyen megjelent ennek a kritikának közlóm itten, azzal nem csak Cassone-t, hanem egyszersmind Cannizzaro-t is szeretném charakterizálni. A szerző mindenekelőtt Heine-t említi, kit ő, mint ennek nagy tisztelője, nézelem szerint, erősen tulbecsöl; a mi különben egyáltalában a nem-német kritikán könnyen megcsis. Megesik pedig annál az egyszerű oknál fogva, mert a nem-német kritikák, az ő galambbárt-lanságában édes keveset bibelőlővén a német nyelv correctségével, nem is sejt, hogy mennyire rontotta azt, ugymint a német prozodiát is, ez a Heine. Elvégre is, a költészetben még a legszellemdusabb antiethicus tréfa és élez is, mint a

*) Arrigo Heine — Il mare del Nord — Traduzione di Giuseppe Cassone. Noto, Tipografia di Fr. Zammit. — 1877. — pag. 92.

várral minél rövidebb és minél közvetlenebb uton összeköttetésbe jutni? Másrészt meg kell vallani, hogy vállvetett munkásságra van szükség, hogy Kolozsvár kereskedelem és ipar tekintetében is oda vitessék, hol jelenleg szellemi munkásság terén áll, értjük azt, hogy Kolozsvár ipari és kereskedelmi emporiumja legyen Erdélynek. Ezen törekvést a vasuti csatlakozások legelső sorban segítik elő. Viszont nem lehet állítani, hogy ezen fejlődés (itt Kolozsvár város fejlődése) szükségképen azon vidék rovására történék, melyet a vasut érint.

A Szamosvölgyi vasut directkolozsvári csatlakozása, ugy Kolozsvár, a de főképp Deés és a Szamosvölgyi elönyére válik, mindenek előtt azért, mert fennebb említett tényezők miatt sokkal több oka leendő p. o. a deési lakosnak Kolozsvárra felkeresni, mint viszont, és különben is már el van ismerve a deési emlékiratban a direct személy- és áru-forgalom Deés és Szamosvölgyi vasut vidéke közt egyrészt, és Kolozsvár közt másrészt, mert a kolozsvári hat országos vásártól a vasut 9000 mázsa évi forgalmat vár. Még eddig a tapasztalás azt mutatta, hogy két város direct vasuti összeköttetése mindig a kisebbnek vált nagyobb hasznára, mert azon előnyöket, melyeket a nagyobb város nyújt, mind élvezheti a nélkül, hogy a nagyobb város terheiben is osztozkodnék; továbbá, a kisebb város mindig talál a nagyobb városban fölöslegre fogyasztási helyet, kivált ha ez utóbbi a világ forgalommal közvetlen összeköttetésben áll.

Németországból s máshonnan számtalan példával illusztrálhatók ez állítást, de hogy messze ne menjünk, itt van Pozsony, Győr, Soprony, Bécsújhely, mindegyik Bécs közelsége dacára, vagy talán épen azért, virágzó kereskedelmi és iparos város.

(Folytatjuk.)

Külföld.

A török papírpénz-calamitásáról írják Konstantinápolyból:

„Egy arany líráért ma 403 piaster papírpénzt vagy 525 piaster rossz pénzt kap az ember; a papírpénzben fizetendő czikkak ára mesésen felszokkent s hozzá még legtöbb kereskedő egyenesen megtagadja a kaimék elfogadását. A munkásnép helyzete elviselhetetlen és bátran állíthatni, hogy hasonló körülmények közt minden más európai székvárosban már régön vesztélyes zavargások törtek volna ki. A török hírlapok hasábjai naponként újabb terveket közölnek a papírpénz bevonására, de ezen tervek ép oly kevésbé alkalmasak a szomorú helyzet megváltoztatására, mint a hivatalos bizottság erre vonatkozó tervei, mert hiányzik a kormánynak az az eszköz, mely valamenyi javaslatban első helyen van említve — a készpénz. És így a kaimék értéke folyton csökken és a katasztrófa bekövetkezése elkerülhetetlen. Ha most az utolsó órában nem segítenek gyorsan és győrelesen, akkor a papírpénz néhány hét múlva önmagától teljesen elveszti értékét, a kormány minden

különs intézkedése nélkül. Akkor igaz megszabadult a porta a bajtól, mely az utóbbi hónapokban lidérczónát nehezített rá, de megszabadult tőle a nép többségének tönkrementje árán.”

A forradalom növekedése Muszkaországban.

Noha az orosz lapok még mindig vagy hallgatnak a muszka nép forrongásáról, mégis tagadhatlan, hogy az napról napra növekedik és mindig nagyobb mérvet ölt magára. De nemcsak azt titkolják a lapok, mi történik Muszkaországban, hanem azt is, hogy Konstantinápolyban is a helyzet nem kevésbé válságos és a forradalmat már kitörtnek tekinthetn.

Leginkább a fiatalok az, mely mind a két birodalomban fegyverhez nyul, Törökországban a kormány gyengesége, Muszkaországban annak ellenkezője, a rendkívüli szigorúság az, mely a népet kétségbeesíti. E két nagy mozgalom némiképen egybeköttetésben áll egymással. A Kaukaszban már a muszka hírlapok is izgatnak a kormányellen. Jelestül Tiflisben, hol csak három lap jelenik meg, mind muszka nyelven, mind a három beletiltva, mivel a pétervári és csarkovi diákok mellett emelt szót és kárhóztatja a kormány eljárását, a szerkesztők pedig ellogattak.

Kazánban nem csak a diákok zavarognak, hanem a nép is és itt a felkelés csakugyan forradalomra fajult, úgy hogy a nép a katonaságon győzelmet vívott ki s az itteni hatóságok táviratilag kérték segítséget a forradalom legyőzésére. A muszka mohamedán tartományokban pedig a mohamedánok fegyvert ragadtak, mivel köztük azon hír terjedt el, hogy a kormány oroszakkal akarja a mohamedánokat keresztény hitre téríteni, egy rendeletet adván ki, hogy az újdun született mohamedán gyermekek megkereszteltessenek és keresztény vallásban neveltesenek. Ezen kívül még a mohamedánok Batum és Karsz közt mind fegyverben vannak, mivel a muszka kormány igen sokakat közülök, kik tavaly az abházok felkelésében részt vettek, vagy compromittálva vannak, Szibériába küldi.

Ezen forradalmi tünetekhez még más bajok is járulnak. Muszkaország helyzete valóban kétségbeesett. Odusszt mult év december 28-dikán a víz egészen elöntötte és egy irtózatosszárlévsz rettenetes pusztításokat okozott, kivált azon városrészen, mely a kikötőhez legközelebb fekszik. A vihar oly hirtelen jött, hogy a lakosoknak alig volt idejük megmenekülni s mintegy husz emberélet esett a természet katasztrófájának áldozatul.

Br. Kemény Gábor gazdasági viszonyainkról.

(Folytatás.)

A lótenyésztési viszonyokat illetőleg kedvezőtlenebb állás van az ország erdélyi részeinek. Ott a mult évtizedek csapásai folytán, a lótenyésztés körül kevesebb a haladás, romlottak a piacok, csekély a kereset. Reményilem, hogy az idő folyamában ez utóbbin is lehetséges lesz segíteni.

Szarvasmarha- és juhtenyésztésünk úgyne nem áll oly kedvezőleg, mint lótenyésztésünk. E két irányban előhaladás nem constatálható. Meg van pedig áldva hazánk sok százezer holdra terjedő oly egészséges hegyi legelővel, melyeknek párját kell keresni széles e világon és

a melyek unszolva hívják fel úgy az élő marha, valamint hús, sajt, gajpari tömeges előállítására.

Eredeti hazai szarvasmarha fajtánk szép és jó tulajdonokkal is bír. Elsőrendű jármás állat, sok kívánni valót hagy azonban hátra tejelési képességére, hizékonyaságára és fejlődési idejénélő. Az semmi esetben sem volna mellőzendő hazánk terein és dombos részein; indokolva van azonban e mellett a tejgazdaságokban tejlőbb fajokat honosítani meg, havasos vidékeinken pedig a nemesebb hegyi fajokkal tennt kísérletet. Mig azonban ez megtörténhetnék, addig is nagyobb gondot kellene fordítani saját magyar fajtánkunal a tenyésztanyag kiválasztására, különösen a közérgei bikák gondosabb megválogatására és kellő arányban alkalmazására, a mi nagy vidékeken vajmi sok kívánni valót hagy fenn.

Juh hazánkban főleg két fajból van. A nagyobb rézz a merino fajnak a különböző változatai (bírka); a másik kisebb rész az országunk keleti részeiben majdnem kizárólag tenyésztett ugynevezett oláh juh.

Az elsőbbek közt vannak a legfinomabb merino gyapjat adó juhászatok is, melyeknek előnye, hogy az ausztráliai és dél-amerikai versenytől nem kell tartanok, de kevés gyapjadtól kevés állatok; vannak azonban sokkal nagyobb erősebb tesztet durva gyapjat adó változatok is; melyek már hústermelésekre alkalmasoknak bizonyultak be. Hol épen melyik minőség tenyészendő, általában loyális kérdésnek tartom.

Az oláh juh, mely fehér és fekete színnel jön elő, a maga erős alkattal, hosszú habár durva gyapjával, jőtebségével és fekete bárányainál becses prémjével szintén megérdemli a figyelmet és gondosabb tenyésztést.

Nem mulasztatom el a törvényhatóságot már itt figyelemztetni a marhavészről szóló törvények és törvényes intézkedések pontos és szigorú megtartására, kezelésére. A biztosági rendszabályok megtartásától függ, miután délről és keletről minduntalan fegyver a rész, saját marha-állományunknak nemcsak épségben megóvása, de az oly fontos szarvasmarha-kivitelünknek, és szintén, habár maguk a juh-fajok a marhavésznek alig vannak alávetve, de gyapjokkal a miázmát elhűrezőlják, hizott úrú kivitelünknek is lehetővé tétele.

Száteskereskedésünkönkről legyen elég megjegyezni annyit, hogy a kőbányai (pesti) serfés-piac forgalma hetenkint több ezer darab-ra megy.

És most átírók erdészeti ügyeinkre. Jóval több, mint nyolcz millió holdra megy lomblevelű erdőségeink és fenyveseink terjedelme, igen sok millió forint azok összes értéke. Meg kell azonban vallani, hogy mi nálunk az erdőgazdaság, a faipar ez idő szerint, kevés kivétellel kezdetleges állapotban van.

1865. és 1872. között sok igen előnyös feladást szerződés köttetett. Csaknem mindezeknek következtében bizonyos erdőrészek nem vágások szerint, de egészen letaroltattak. Vagy nőtt azután helyükön új jővő, vagy nem. A rendes vágásokra felosztott erdőknek ökszerű felhasználása vajmi kevés helyen történik.

Egyik helyen meredekeket irtanak ki, melyek egyébre nem valók, mint erdőségeknak, és ha a nyári záporok azokon a kopasz szikláig nem

is moshatják le a termőréteget, de nagy „mosások”-at vágnak és hirtelen lerohanva sodró árviakat okoznak. Más helyről az ellen érkezik panasz, hogy a magában véve a tudomány követelményeinek megfelelőleg kezelt kincstári erdők termelése, mint túltermelés a faárakat lenyomja és a raktárolt fa részben rothadva vesz el.

Nincs itt még meg a kellő egyensúly termelésben, keresletben és ártban. Erdőségeink nem eléggé hozzáférhetők; a szállítási viszonyok általán véve kedvezőtlenek. Nagy tőr az alkotásra, tevékenységre egy a törvényhozásnak, valamint a kormánynak és a magános birtokosnak. És valóban: legelsőbb gondjaim közé fog tartozni a képviselőháznak egy viszonyainknak megfelelő erdőtörvényjavaslatot nyújtani be.

Nem ringatom ugyan magamat azon reményben, hogy azzal ezen mezőn minden el lesz érve. Hiszen az erdélyi részekben tényleg fennáll egy habár viszonyainkhoz nem mindenben találó, de általában véve helyes felfogás alapuló erdőtörvény, és még sincs e tekintetben sehonnem sem több, sem méltóbb panaszra ok mint onnan. Ezt nagy részben a birtokviszonyok rendezetlenségnek tulajdonítom. És már csak ezért is, de tekintve azt is, hogy az enyém és tied kérdéseinek tisztába hozatala nélkül nem folytathatni rendes erdészeti, nem lehet valódi földhittel, szertelen számolás fordulnak elő a mezei és erdei kihágások: munkásságom első tárgyai között egy második, melyre figyelmemet fordítani kívánom, az erdélyi birtokviszonyok rendezésének kérdése lesz.

A földművelési ipar ágazatai közül fel kell még említenem, mint már is jelentékeny és még nagyobb jövővel bírót, a szőlőművelést, az azzal kapcsolatos borászatot, és gyümölcsstermelést a friss gyümölcskereskedelemmel együtt.

Ország-világ megadja, hogy boraink az o tekintetben létező legnemesebb termékekkel bátran kiállják a versenyt, helyes pincégazdaság folytatására éghajlatunk középmeiséklete és az annak megfelelő pincék kiválólag alkalmasak, Sckfőle akadály volt azonban addig annak, hogy habár mindenfelé híresztelték is egyes kiváló borfajainknak, mint pl. a tokai aszumnak, egri pirosnak stb, nemességét, külföldre a közelebbi időben velők csekély kereskedést ázhettünk és viszonyosan az ország polgárai kevés hasznót nyertek szőlőbirtokaikból. Egyik nehézség volt a szállítás költséges volta, — mi csak a vasutak kiépítésével enyhített a borra nézve majdnem el, mint súly szerint értékesebb tárgyra. Másik nehézség a vámviszonyokban rejtett és részben rejlik is. Harmadik abban áll, hogy consequenter ugyanazon nemű jó bort, nagy mennyiségben különböző évekből egyformát, pinczekelésűndök tökélytelen volta miatt előállítani nem tudtunk. És ez a nehézség nagyrésztben még most is létező: mert még most sem igen tudunk. Negyedik és ötödik nehézség rejtett és részben rejlik a divat áramlatában és abban, hogy minket, terményeinket nem ismernek a külföldön és nem ismerjük eléggé a külföldi viszonyokat, a megbízható külföldi kereskedőket. Végre sok visszaélés történt és történi boraink meghamisításával, és gyakran nem magyar eredetű zagyvalékunk magyar czimvel áru-lásával.

Borászatunk és borkereskedésünk ügyében azonban megindult az ernyedetlen küzdelem és én reményilem, hogy a híres Hegyalja és szép promontoriumok rövid időn nemcsak a legnemesebb italt fogják szolgáltatni; de egyszersmind dus jövedelemmel is jutalmaznak a szorgalmas gazda vevőjékes munkáját.

Csak röviden akarok esuttal megemlíkezni ipari és kereskedelmi viszonyainkról.

Az ipar mezején legelső tünik előmbé bányászatunk.

Nem szólvá itt a mon poliumot képező sóbányászatról, annak három nemét különböztethetjük meg minálunk, az ugynevezett természetes bányászatát, a vasbányászatot és a kőszénbányászatot.

Nagy hírből állott a nagy- és ezüstbányászatunk az idő folyamában sokat vesztett jelentőségéből. Nemcsak azáltal, hogy Amerikának és legújában Ausztráliának rendkívül nagy aranytermelésével kellett rendre versenyezni, de az által is, hogy az ércszép kizárólagos forgalma az újabb kor civilizált országaiban nagyrésztben papírpénzjegyek forgalma által helyettesítették. Mindamellét is nemes ércbányászatunk is teljes figyelmet érdemel, nemcsak mint oly iparág, mely ezer meg ezer munkás kezét foglalkoztat, hanem mint a mely ezer meg ezer magánosnak szép jövedelmi forrásul szolgálhat.

(Vége következik.)

BELFÖLD.

Fogarasz, télhó 6. 1879.

Tak. szerkesztő ur!

Folyó évi télhó 5-kén a fogarasi műkedvelő társulat által a „Páris” vendéglőben „A regény vége” egy felvonásos vígjáték adatott elő Szepeludról, s „Már alszik” szintén egy felvonásos vígjáték: írta Grange és Bernard. Az előbbinek szereplői: Stefánia fiatal özvegy (Zakariás Emma k. a.) Ypsilón, írő (Boronyai I. ur) Kánya, ügyvéd (Kovácsi B. ur.) Arabella tánczosnő (Codru Jeni k. a.), Zsófi, szobaleány (Benedek I. k. a.). A második vígjáték szereplői: Chaponieri (Pápai I. ur),

József, inas (Tóth Pál ur), Georgette, szobaleány (Pánczél E. k. a.).

A mily régi, oly igaz e mondás: „Ne ítéljete, hogy meg ne ítéltessetek.” Mindazáltal félre most a megítélés esélyével s emlékezzünk meg röviden a fogarasi műkedvelő társulatról. R. g. b. b. idő óta létezzet mák tudomásom szerint Fogarason egy magyar színműkedvelő társulat, mely azonban nem levén elég erős szembeszállni a nehézségekkel, vagy talán lelkes intézői s elfogulatlan barátai hiányoztak, avagy az is lehet, hogy a visszavonás, az átkos pártoskodás okozá vesztét, bukását, nem akarom kutatni, s borítsunk multjára fát, hogy a feledésnek sürű fától!

Csupán csak annyit említek fel, hogy e társulat létlenségének dermesztő fagyát két tiszteltre méltó egyén olvasztá föl forró érdeklődéssel s ügybuzgalommal; rut hálálanságot követőnkkel a valódi érdem írást, ha e kétszámlyról meg nem emlékeznénk, ezek: Szeremley Lajos megyénk volt tanfelügyelője s Pánczél Károly református lelkész. Valódi önzetlen ügybuzgóság vezérelte őket férfit e társulat ügyében szónoki harczra s eszmecseréire, míg végre kölcsönös engedés, s a mai (realia) világnak teljes felismerése okozák, hogy az ige testé lőn! Kívánom is, hogy zöngzatos nyelvünk érdekében tett önzetlen törekvéseket koronázza siker!

Nunc ad ineptum redeo. E társulat személyeiről ohajtán megemlékezni, csupán annyit mondom, hogy mindannyian felismerve célját műkedvelő társulatunknak, teljes odaadással élnek az ügyért. Bizonyítanom kell talán? Im e társulatnak egyik kiváló tagja Codru J. k. a. ki román anyanyelvű, s néhány hóval ez előtt nem is birta teljesen a magyar nyelvet s ma már oly zöngzatosan adja elő szerepét, mint ki magyarnak született. A nem-magyar ajkuk közt vajha minél több ily nemesen érző honleány volna! De miért hozzak föl példákat? szorítokunk csupán a szindarabra.

A szerepek általában oly személyek kezében voltak letéve, hogy a közönség teljes megalogódással nézte végig az előadást. Stefánia (Zakariás E. k. a.) ügyes színészi routinall alakított oly szerepet, mely lélektanilag vizsgálva, épen nem tartozika könnyűek közé. Arabella, tánczosnő (Codru J. k. a.) öltözkö, mimikája által teljesen előnkbe varázsolt oly egynt, ki ajkain hordja az egyenlőség eszméjét, de csak azért, mert nem tehetős, oly egynt, ki humanizmust papol, s ha a sors őt magas polczra emelné, zsarnoknál zsarnokabb volna! A tánczosnő jól volt személyesítve. Zsófi szobaleány (Benedek I. k. a.) kedvel s ügyesen játszott. Georgette, szobaleány (Pánczél E. k. a.) kitűnően személyesített, hanem az ügyes játékot már nála megszoktuk. Pápai I. urban van láng és szenvedély, mely a legnehezebb lelki állapotok, legzaklatottabb indulatok kifejezésére is képes. Általában minden szereplő megfelelő szerepeinek, s a közönség nem is fukarkodott a telzés-nyilvánítás és tapsviharban.

Yakttur.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Saissy Voltairéről.

II.

(Folytatás.)

Sok, felelő sok volt benne az udvaroncokból. V. egyszerre kedvelt egyéniség lesz az udvar előtt. Az akademiába bejut. II. Frigyes, e bölcsész-király, udvarához hívja. Ő a bivatást elfogadja. II. Frigyes udvar-tanács nélkül, a maga jó tetszése szerint uralkodott. A szent törvényeket se sokat vette számba. Midőn váloperekben önkényesen kezdett dönteni, a papság ellenvetéseire, hogy már az ó-szövetségben foglalt törvények is tiltják az ily eljárást, kerekén kimondta: Mózes népet zsidótörvények szerint kormányozta, én a poroszokat akaratom szerint kormányozom. De V. és a király közt a barátság nem volt tartós, V.-nak igen sok szelleme volt arra, hogy a királyt magát élezeitől megkímélje. Az udvar egész gyűlölete e szerencsés idegen ellen fordult, ki kamarás czímen 20,000 font évi díjat élvezett. V.-nak gyakran tekintet nélküli szellemessége csakhamar adott fegyvert elenei kezébe. A királynak ugyanis gyengeségei közé tartozott a versírás és abban semmi megütőkönyvalót nem talált, hogy verseit átnezzés, javítgatás végett átadja költőbarátjának. V. egy alkalommal kizsálasztá ajkán e szavakat: A király hozzám küldi szennyveszt; mit a királynak azonnal megusztak. A király merő gúnnyal azt felelte: A narancsot az ember kifacsarja s aztán eldobja. V.-nak volt esze, hogy elboacsátatását kérje. El is távozott, de Frankfurtban letartóztaták, mert véletlenül a király egy kéziratát magával vitte. Ő azonnal kész volt a király verseit kiadni, de persze, hogy ezt nem tette egy pár élezes megjegyzés nélkül, hogy t. i. ő semmit, még jó emléket sem hozott Berlinből. Nem remélvén Párizsban jó fogadtatást, Svájcba utazott és Genf közelében egy gyönyörű birtokot vett meg Ferneyben. Itt már hatvan éves korában óriás munkásságot fejtett ki. Irt mindent: verset, regényt, történetet, bölcselmi művet és azonkívül folytatott roppant széleskörű levelezést. Hiszen csak II. Frigyesrel folytatott levelezése tíz kötetre megy. Az encyclopedia e száradának encyclopedicus írója volt.

Ezután ráért Saissy V.-nak, mint történetésznek jellemzésére. Ekkor írta XII. Károly svéd király történetét. V. az észak e Don Quichotteját, legendaszerű alakot oly könnyed, természetes, ele-

Heine és kora.

(Tanulmány.)

Weisz K. ö.

(Folytatás.)

De míg mások a viszontagságos, különböző-különbözőbb körülmények hullámainál ideoda hanyatva — rendszeren nyomorult véget értek — addig a költőnek megmaradt egy hű kísérője, mely őt korának hullámozó tengerfelületén, minden időben fenntartotta, mely nevet a hír és dicőség szárnyain a legtávolabbi országokig vitte, mely őt a harczban kitartani és soha el nem csüggedni el nem tántorított, s mely mellette halálös ágyánál — mikor úgy szólvá már mindenki elhagyta volt — vigasztaló órangyal gyanánt örködött — és ez genius a — lángész volt!

E lángész egész fejlődésében vörösfonall gyanánt vonul át. Heine legelső dalai a világfájdalmas költszet leghűségesebb képviselői valának; hisz nem is lehetett másképp, a mennyiben ezeknek főképpviselője maga a költő volt. — A világfájdalmas költszet e neméről, heves jelleméhez méltán — csakhamar ácsapott a politikai szatyrához, melyet oly ügyes kézzel, annyi szakavatottsággal kezelt huzamos időn keresztül, hogy bátran el lehet róla mondani, hogy az élezet ő emelte legelőbb nemzeti irodalmi fénypontjára.

Dalainak legtöbbikéből mindjárt az első tekintetre kitetszik a való és idealizmus közötti harcz; visszatükrözik bennök egész lelki élete a legszebb alakokban. De az anyagnak kezelése az említett hiányok dacára is az olvasók sokaságának minden időben imponált, és imponálni fog mindaddig, míg a költő dalai a nép száján élni fognak; — pedig épen e sajátos kezelés az anyagnak az, mely igen gyakran az egyóbaránt fennkölt eszmék élvezetében az olvasót gátolja, s mintegy magához térni nem engedi. — Heine képes az olvasót a lelkesedés szárnyain az egébe ragadni, hogy aztán az édes álomkba merengő, egy vers-

ssorral, akár hányszor egyetlen szíval édes álmaiból hirtelen felrázza. Az ember jó formán érezni véli, hogy miként tör ki ebbeli örömeben a málázó költő hangos kacsagásba.

De mindezek dacára nagy méltatlanság volna, melyet Heinével szemben elkövetnénk, ha azt hinnők, hogy költeményei csak e genreben mozognak.

Hogy mennyiben téves e feltevés, és hogy Heine a legszob lyrai és legnaivabb költeményeknek is nagy mestere — legyen szabad e helyen a Szász Károly által lefordított: „Olyan vagy mint a virág” czimű gyönyörű költeményre utalván:

„Olyan vagy mint a virág,
Széled, szép és tisztá,
Róad nézek, s szívemet
Fájdalom borítja.

Azt hiszem, hogy kezemet
Fődre ként tenném,
Kérve Istent, hogy megtartson
Ily széledet, szépen.”

A költő genitjének e tiszta virágait találjuk mindenek fölött: „Buch der Lieder”-jében. De még jobban jellemzi a Heine lelkében dúló meghasonlást, kortársainak egyike Rousseau I. B., midőn következőleg szól:

„Veie is ugy áll a dolog, mint azon emberekkel, kik, ha egyszer sirtak, ezt bevallani restelnek, mivel, miként ezt Schlegel igen helyesen megjegyzi, olyanok is léteznek, kik ha sirnak, legjobb akaratok mellett sem tehetik, hogy képtűket el ne torzítsák, bár mennyire is legyen érzésük a legtisztább, a legnemesebb a világon.

Igy válik Heinénál a dicőérés gunnyá, a feddés humorrá, nála minden összehasonlítás élez, a legtisztább eszermett rendszeren guny, az elragadtatást kigyó sziszegés, olykor-olykor kigyó marás is, vagy ha ezek kimaradnának, legalább darás zugás szokta követni, mindez azonban fenséges, magasztos dalokban kifejezve, melyek a mélabus és talán önmagával is meghasonlott költő legmélyebb lélekletével mindannyiszor szoros összefüggésben állanak.

